

Епископ Келестин I Римски

Посланица Несторију о заштити православне вере

Уводне напомене

Православни и истинољубиви епископ римски из времена када је римска патријаршија била чувар весељенске правоверности, Келестин Први (422.-432.г.), рођени је Римљанин који је за време свог десетогодишњег управљања Црквом на западу учинио много: званично је осудио Несторијеву јерес на помесном сабору у Риму 430.г. а такође његовим залагањем отпочела је хришћанска мисија Светог Патрика (Патрикија) у Ирској. О његовом раном животу немамо много историјских података осим што сигурно знамо да је био син Присков и рођени Римљанин. Једно време је живео са Светим Амвросијем у Милану. Први помен о њему налазимо у документима римског епископа Инокентија Првог (401.- 417.г) који 416. г. помиње Келестина као ђакона Цркве Божије. Знамо да је му је блажени Августин око 418.г. упутио једно писмо препуно поштовања према његовој личности што нам сведочи да је Келестин био веома уважаван клирик римске цркве још пре почетка свог понтификата. Када је изабран за епископа Рима уопште није имао опозиционе кругове. Дакле, епископ Келестин је рукоположен за римског ђакона 416.г. а трон римских епископа преузео је од Бонифација Првог 422.г. О томе нам опширно говоре латински извори – Cum Bonifatius anno 422, Septembris 4 die, ex hac vita migrasset, mox, Augustino teste, Coelestinum in Romana sede Dominus Deus sine ulla plebis suae discissione constituit. Написао је доста Посланица, углавном дисциплинске али и теолошке природе којима и припада ова Посланица која је пред нама. Његове најпознатије посланице су Epistola ad Episcopos Galliarum, Ad Episcopos Viennensem et Narbonensem provinciam, Coelestini Epistola ad Episcopos per Illyricum, Ad Episcopos per Apuliam et Calabriam и чувена Epistola IX Coelestini papae I ad clerum et populum Constantinopolitanum – Келестинова Посланица клиру и народу Константинопоља у којој он показује духовну бригу за хришћански народ који је свестан да има “ има цара али нема (православног) патријарха “. У овој Посланици против Несторијеве јереси, коју износимо пред читаоца, је осликана правоверност и брига за чистоту васељенске хришћан-

ске вере овог богослова и архијереја васељенске Цркве. Епископ Келестин Први је осетио опасност ширења несторијанске јереси те је још пре почетка рада Трећег васељенског сабора 431.г. , годину дана раније осудио ову јерес на локалном сабору у Риму 430 .г. Овде наводимо једну богословску формулацију која нам показује да је Келестин, иако прави Латин, заиста разумео у чему је суштина кириловско – несторијевог спора по питању христологије. Све је почело од погрешног наслеђа христологије Теодора Мопсуестијског као једног лошег представника антиохијске христолошке богословске традиције, а христолошку мисао Теодора Мопсуестијског Несторије је неприкосновено и наследио и прихватио. Интересантно је да је Несторије својим кривоверјем о двама личностима два Сина = Сина Божијег и Сина Маријиног као две различите Ипостаси, изненадио цели хришћански свет, па и сопствену паству у Константинопољу. Имао је и делимичну потпору клира јер знамо да је штитио презвитера Анастасија који је оспоравао термин Богородица (Θεοτοκος , Mater Dei), израз већ признат и коришћен у правоверној Цркви. Тако је епископ римски Келестин изрекао: ‘ ‘ *Бої је њосїао Човек* (тј. Бог Логос је оваплоћењем постао савршени Човек и при томе остао – једна Личност, **Unus Filius et unus Christus, Dominus noster** – један Син и један Христос, Господ наш) , *а није човек њосїао Бої* (није морално усавршени човек накнадно постао Бог, како је несторијанство учило) . Зато Келестин на римском сабору јавно поручује да је сами Бог постао Син човечији и човеком је дакле постао Бог у Оваплоћењу - *Deus filius hominis factus est*. Тако је Келестин гласно изрекао осуду несторијанства:

Anathematizamus eos **qui duos filios Dei asscrunt, alterum qui ex Patre ante saecula est genitus, et alterum qui ex assumptione carnis natus est ex Virgine.**

(Анатемисемо оне који два сина Божија признају, другог који је рођен од Оца пре свих векова и другог који је рођен од Дјеве у примљеном телу).

(Рим, 11. август, 430 . А. Д.)

Посланица која је пред нама открива нам и пастирску трудољубивост па чак и правну ажурност епископа Келестина јер он даје Несторију време за покајање у временском трајању од десет дана, што нам доста говори о психолошком и богословском лику Келестина Првог, црквеног пастира и љубитеља чистоте православне христологије. Овај историјски документ је поднет на увид и тадашњим световним властима. Пошто се Несторије није покајао, цар Теодосије II Млађи сазвао је Трећи васељенски сабор за 7. јун 431. г. у Ефес, за празник Педесетнице. Сабор је, највероватније због лоших временских прилика, почео са радом 22. јуна јер су многи епископи каснили а представници епископа римског Келестина, епископи Аркадије и Пројект, дошли су на Сабор око 10. јула. Несторије је осуђен као јеретик и искључен је из црквене заједнице.

Љубљеном брату Несторију, Келестин.

1. Васељенска вера је све до наших дана наставила да живи у свету и после нестанка и, овде осуђеног учења Пелагија и Келестија (*dogma Pellagii atque Coelestii*) када су их исток и запад заједно победили мачем једногласног суда, победивши их заједно са свим следбеницима њихових заблуда. У то време блаженочивши Атик¹, учитељ православне васељенске вере (*catholicae magister fidei, ὁ διδάσκαλος τῆς καθολικῆς πίστεως*), и верни следбеник Јована² по истој части служења, борећи се за Цара свих, прогонио их је да им не би допустио да и тамо, на истоку, нађу себи присталице. После његове смрти нас је веома забринуло ишчекивање: тај који буде његов наследник у црквеној власти да ли ће бити и следбеник у вери? Јер оно што је добро некако ретко бива да се наставља; чешће противречности смењују једна другу. Али после њега ми смо имали саслужитеља који је такође морао брзо да нас напусти, Светог Сисинија³ (*Sanctum Sisinnium*), који је стекао љубав свих својом једноставношћу и светошћу, који је учио вери како ју је он примио. Очигледно, његово једноставно благочашће и благочестива побожност су се руководили речима које је он читао у Светоме Писму; да је боље бојати се а не високо мудровати, удубљујући се у истраживања непотребна (Рим. 11,20) и како је речено на другоме месту истраживати предмете више од себе (Ис. Сирах. 3, 20), да тај који буде друго проповедао и друго учио, а не томе што су Апостоли проповедали, биће анатема (Гал. 1, 8-9). Када је и он отишао са овога света и наша се забринутост још више продубила за толико времена колико је указао Господ, и тада је нашу душу обрадовала вест која је дошла до нас о избору тебе, који су убрзо потврдили оно што су донели наши саслужитељи који су се налазили тамо при избору. Они су толико сведочили да су сагласни са избором тебе, колико се могло говорити о човеку који је изабран из друге цркве. Јер, пре свега, слава о твом животу је била таква да је твоме достојанству завидео сваки страни град, а сада ти својим необичним делима тераш да други беже од тебе, тако да ранији твоји земљаци по другима суде које су они избавили.

2. На твоја писма која смо недавно примили ми нисмо могли да одговоримо брзо зато што их је требало превести на латински језик. Када се то дело радило код нас – полако због његовог китњастог излагања – ми смо добили посланице од светог брата и саепископа мога Кирила⁴ (*sancti fratris et coepiscopi mei Cyrilli*), од свих похваљеног јереја Божијег, преко сина мог, ђакона Посидонија (*Posidonius*); у њима он пише нешто тако, чиме се, на на-

¹ Атик, архиепископ Константинопоља 406. – 425 .г.

² Јован Златоусти, архиепископ Константинопоља 398. – 404.г.

³ Сисиније, архиепископ Константинопоља 426. – 427.г.

⁴ Кирило Први, архиепископ Александрије 412.- 444.г.

ше велико огорчење, упропаштава позитиван став о теби код оних који су га имали при твојем избору (*quibus his qui de tua ordinatione retulerant perisse suum testimonium doleremus*). Прекрасан твој почетак замењен је лошим, како видимо - крајем; прекрасним почетком ја називам те ставове о теби који су били тако добри да смо ми у одговору на долазеће вести браће показали колико делимо заједничку радост. А сада разматрајући жалбу мога брата на тебе, којег сам високим назвао, видимо да превод твојих посланица на наш језик садржи јасно нечасно учење и сматрамо да смо дужни да објавимо Апостолску реч: *и да изменим њас свој јер сам у негоумици збој вас* (Гал. 4, 20). При свему томе ја сам га променио у нади: неће ли зауставити себе на путу ка пропасти тај састављач нечастивих беседа? Претпостављено је и заповеђено нама да одбацимо зло од нас самих (1 Кор. 5,13).

Прочитавши посланице и те књиге које је доставио именовани Антиох, син наш, ми смо пажљиво разматрали њихове садржаје. Када у твојим речима идемо твојим мудровањем, стижемо те и разоткривамо те, ти се трудиш да нас увераваш неким многословљем и мраком тог празнословља прикриваш јасност истине; а затим поново утврђујући то што је било неприхватљиво и противречно, и одричући то што је било потврдно ти настојиш да помешаш и једно и друго. У својим посланицима ти не само да ниси толико изразио нашу веру колико си изразио себе самог, желећи да даш друго учење о Богу Логосу (*volens de Dei Verbo aliter quam fides habet omnium disputare*) а не оно које садржи васељенска вера.

3. Тако сада ми као судије треба да дамо суд о теби и да се суочимо са твојим новотаријама. Када те нисмо сасвим познавали, тебе смо изабрали а када смо те упознали тебе смо осудили. Сада треба заједно да кажемо са учитељем народа: *"јер не знамо ииша ћемо се молиити као иишо њреба"* (Рим. 8, 26). Да ли те речи треба да се односе на ту цркву која је руководићи се боље говором о теби него неким знањем, презрела људе достојне који су били у њој? Показало се неверно мишљење оних који су добро о теби мислили. Ко је могао да претпостави да се овде под одеждом скрива зли вук? Постоје код Апостола речи *"Јер њреба и њодвајања да буде међу вама, да се њокажу који су њостѡјани међу вама"* (1 Кор. 11, 19). Приклони ухо твоје како је он казао Тимотеју (1 Тим. 6, 20) и Титу (Тит. 3, 9). Шта је он рекао њима? То, да би се они уклонили безумних празнословља, јер то утиче на напредовање нечастивости, враћајући увек трње брига и раздора. Он је молио Тимотеја (1 Тим. 1, 3) да пребивајући у Ефесу остане и *"зайоведи некима да не уче грујачије"*. Пред мојим очима су речи пророка Јеремије *"Чуго бива и сѡрахѡиа у земљи, лажно ѡророкују ѡророци"* (Јер. 5, 29 - 30).

Реци ми да ли су те речи Писма теби непознате, или их ти знаш али их запостављаш? Ако оне остају за тебе непознате, не стиди се да сазнаш истину као што ти не бојећи се да сазнаш шта је лаж управо њу пропове-

даш. Ако их ти избегаваш, а тако показујеш да их знаш, помисли да се ничим нећеш оправдати када од тебе буде тражио рачун за теби предани талант (Мат. 25, 26) Онај који увек жели за Себе да добије добродетељ од тог светог таланта. Сети се каква је одмазда стигла онога који је сакрио талант добијен од Њега и вратио га у истој мери у којој је и добио (Мат. 25, 24–30) . Зато пажљиво размотри како је велика и страшна опасност не умножити дар који си ти добио. Можеш ли ти рећи Господу нашем " које си ми дао, сачувах (Јн. 17, 12) " , јер ти затиреш и мучиш, како чујемо, Цркву Његову. Шта теби говори твоја савест када ти живиш у своме граду готово остављен од свих? О ако би они у то време употребили исту велику пажњу коју су употребили сада када им је потребно да траже спасење. Одакле је теби дошла жеља да усмериш своје речи на таква питања чије је решење на основама твог разума нечастивост? Зашто епископ проповеда народу на такав начин да тиме слаби у њему добру побожност и мисао о Рођењу од Дјеве? Нечастивим речима о Богу не сме се помутити чистота древне вере (non debent veteris fidei puritatem) .

4. Не сматра ли суд Цркве увек и за сваког да је заслужио осуду ако је било шта одузимао од вере или додавао њој? Јер вера која је потпуна и јасно предана нама од стране Апостола не допушта ни да се њој додаје, нити да се од ње одузима. Ми читамо у нашим светим књигама да не треба ни додавати ни одузимати; страшна одмазда ће стићи оног ко додаје и оног ко одузима (Откр. 22, 18) . Зато ми припремамо паљење и железно за нечасне списе, није погодно више употребљавати вештачке свезе за несрећне чланове које треба одсећи. Знамо да се тешке ране лече увек великом муком. Плачући много зато што си ти нечастиво проповедао и што васељенска Црква одбацује, ми више плачемо због тога што си ти од Символа вере отргао оне речи којима ми потврђујемо у нама нашу наду за савршен живот и спасење. Због чега је то тако – о томе говоре твоја писма у вези са којима ми немамо више никаквих недоумица, после тога како си их сам нама послао. Боље би било да она никада нису ни стигле у наше руке и да ми нисмо ни морали решавати суд о тако тешкоме преступу. Сви путеви твојих трагања састају се у једној мисли: ти се много шириш у твојим беседама, идеш по многобројним изворима али, на крају, разним путевима ти стижеш до своје нечастиве вере. Знамо од чега се чувао онај који је говорио да треба избегавати спорове и расправе о закону, оне су, каже он, штетне и испразне (Тит. 3, 9) . Што се, дакле, сматра сада бескорисним и испразним, то без сваке сумње неће донети никакву корист у данашње време.

5 . Зато, после тога када је наш брат Кирило са две своје посланице хтео да те изведе на прави пут, ја хоћу да ти дам до знања да после првог и другог његовог убеђивања и након мог изобличавања, које је како видим већ треће, ти си потпуно одвојен од епископског престола који ти заједно са

нама имаш, и од своје заједнице хришћана, ако ускоро не поправиш своје зло учење, ако се не вратиш на онај прави пут који јесте Христос, као што Он зове Себе (Јн. 14, 6). Тешком дрскошћу ти си се злобно подигао против Онога који те је у дому своме поставио за верног и паметног слугу, вишег од свих својих слугу, а ти си изгубио блаженство које ти је обећано као награда за такво служење; зато што ти не само да не разносиш храну у право време него понижаваш оне које је Он стекао крвљу Својом и смрћу Својом. Видимо да је отров под уснама твојим као што су и речи твоје пуне клетве и невоље када беседиш против Онога који Пресладак јесте

(qui Suavis est). Где је ту пастирска забринутост? Добар пастир душу своју полаже за овце; а овај, тј. ти, је најамник, који их оставља и предаје вуковима (Јн. 10, 11). Шта ти, будући пастир, хоћеш поводом овога да урадиш? Уместо вукова, ти сам хоћеш стадо Господње да растерујеш. Под каквом заштитом ће оно бити безбедно када у теби не види заштитника већ лупежа? "И ове, говори Господ, овце имам које нису од овога стада, и њих ми је потребно привести (Ibid, 16)". Он обећава да ће довести друге, а ти губиш те које имаш, јер су познати многобројни случајеви да нису овце због пастира него пастири због оваца страдали. "И *глас мој*" говори Он "*чуће*" (Ibid). Због чега? Да буде једно стадо и један пастир. При Његовом гласу овце се скупљају у стадо, а при твом оне се терају или разбеже.

6. Горко је мени што због тебе морам да споменем речи блаженога Павла казиване у књизи Дела Апостола свих: *Јер ја знам што да ће њо огласку моме ући међу вас њабљиви вуци који не штеде сјада; и између вас самих усјаће људи који ће њоворити наојако да одвлаче ученике за собом*" (Дел. 20, 29–30). Пожељно је да те речи употребим за неког другог, а не да други употребе за тебе; ти си дужан да науком чистом друге учиш, а не за себе да примаш оно што ми говоримо. Кома неће бити чудно да епископа уче томе какав хришћанин треба да буде? Размотри пажљивије у какав си положија себе ставио: тебе зову на суд, о теби се разносе приче, тебе осуђују. Шта је ту слично са достојанством једног архијереја? Тврдоглави, безумни су они који користе своја средства у заштиту богохулства. Зар мислиш да ћемо ми поштедети тебе када ти сам не желиш да поштедиш душу своју, када хоћеш оне који су пре били, који су сада и који ће бити после да лишиш надања на спасење? Видиш, ја, као верни служитељ благога Господа свог (boni Domini mei fidelis servus), непријатеље прогоним, те о којима је говорио пророк – псалмопојац

"*Њуном мрзошћу мрзим на њих, неѡријашељи су ми*" (Псал. 138, 22). Речи другог пророка подсећају ме да ја не штедим. Кома да ја покажем своју пажњу, кома да одам поштовање када видим овде такво дело због којег губим сваку наду? Сам Господ је рекао у Јеванђељу да ни оца, ни мајку, ни децу ни друге рођаке не треба претпоставити Њему: зато што постоји и та-

кво поштовање које није благочасно. Који превасходно размишља телесно тада та телесна љубав се претпоставља савршеној љубави која јесте Бог и под утицајем такве љубави се одаје поштовање било којим људима. Али када се прво има у виду Онај који је савршена Љубав тада је неопходно отргнути се од свих тих помисли због којих се виновник подвргава осуди.

7. Пробуди се на крају. Не може се називати бодрим стражарењем време које ти употребљаваш не за чување него за отимање: о када би ти у мислима постао уморан од тога чему се учиш и када би постао трезвен у односу на оно чему се противиш! Међутим, шта ја говорим? – Па за нас би било боље када би ти био уморан и за једно и за друго. Тада ти никог не би могао да упропастиш, никог не би могао да превариш својим лукавством, Црква не би жалила због погибије било чије душе, радовала би се зато што унутар ње нема лукавства, била би савршено радосна због тога што би је ти представио њеном Женику таквом каквом би је прихватио. Но зашто ја да дуго говорим, када о томе постоје речи првоградитеља Цркве Павла? Узалуд ја тражим нешто што си ти изградио тамо где нема основе (1 Кор. 3, 11) . Слушамо да клирици који мисле у складу са васељенском православном вером, са којим смо и ми истомишљеници, трпе велике невоље зато што не желе да се упштају у беседништво у граду (= *Константинопољу*) : радујемо се што су добили награду због подвига исповедништва, али смо толико увређени што је њихов прогонитељ епископ. Блажени Апостол Павле се од прогонитеља преобратио у проповедника ; али сада променити се из праведника у прогонитеља – како је то страшна несрећа! Изброј старе јеретике који су се у Цркви појавили са својим разноврсним тумачењима; ко је изашао из борбе са њима а да није добио победу? Пример теби је у твом граду. Павле Самосатски, бивши епископ антиохијске цркве, сакупио је жетву у складу са семењем свог учења, како је он проповедао. Таква строгост осуде увек је налагала исту меру и осталим лажним учитељима који управљају црквама.

8. И те јеретике о којима си ти желео да питаш нас, као да ти ниси знао њихове намере, праведно суђење их је протерало свргавајући их са престола зато што су говорили неправедно. Није чудно за нас што су они покушавали да нађу измирење зато што су они налазили нечастиво учење са којим су упоређивали своје и сматрали себе невиним. Стога, са умесним речима треба рећи ово – не можемо ћутати о томе што нас веома изненађује. Како разматрамо твоје учење о греху ту је твоја вера правилна, ти показујеш да је човек по своме природном стању дужник и да због тога дуга је заиста страдао Онај који је дошао у род дужника. Али како остају на твојој страни ти који су осуђени зато што су негирали ово? Где постоје супротности једног са другим, тамо нема сагласности која искључује неповерење. Они би били одстрањени и са твоје стране ако ти не би био са њима задовољан. Због чега расправљати о томе да ли је против њих нешто урађено када је позна-

то да су одатле нама била послата писмена казивања о њима од стране православног епископа Атика? Зашто не питати за њих и блаженог сећања Синија? Очигледно зато што је он сматрао да су они праведно осуђени и за време његовог претходника. Треба да плачу они несрећници што су ослободили оне људе од сваког поверења себи, они, којима је остало као средство за општење са Црквом једино покајање. Ето, ти си почео да сазнајеш за њих, јер пре ниси ништа знао.

9. Али боље се заузми за лечење своје болести а не других, поставивши себи размишљање о православној вери, зато је погодно рећи за тебе "Лекару, излечи се сам (Лк. 4, 23)" - када хоћеш да помогнеш другима. Болест је твоја таква да не дозвољава да се направи било каква превара. Вера архијереја александријске цркве била је и јесте истинита и ако је будеш следио опет ћеш бити са истим начином мишљења, ако хоћеш да будеш заједно са нама – о када би прихватио ту веру! Ако имаш осећај да ти, осудивши сва та учења која су постојала код тебе до данас, можеш поново добро почети и учити, као што и ми желимо, то видиш и сам, истој вери као и он. Ми, не мислећи да нарушавамо своју пристојност, желимо да архијереје исправимо у вери. Али како се ми што више бринемо да им покажемо прави пут, тако ако они не послушају наше савете, видимо да је неопходно да им ставимо одлучан приговор осуде. После тога, када ти осудиш нечастиво учење са потпуним сведочењем исправљања у вери, то ће послужити за враћање Цркви свих оних који су због тебе одлучени од ње, ради Христа, Главе Цркве. Ако са њима не буде тако као што ми говоримо онда ће бити одлучен тај који је њих одлучио, зато што се у потпуној заједници са нама налазе они према којима си ти тако поступио.

10. Целоме клиру константинопољске цркве и свима који носе име хришћанско, ми ћемо послати посланице о томе шта им је потребно чинити; то ће бити у том случају, ако ти останеш упоран у твом изопаченом учењу и не будеш проповедао то што говори наш брат Кирило. То значи да си ти одвојен од епископског престола који ти заузимаш заједно са нама и са њима, код тебе не постоји никакво разумно објашњење, због тога што би они знали поучени тим примером, како чврстим и снажним судом се они морају подстаћи на бригу о спасењу својих душа.

11. Тако сигурно знај да је пред нама постављено такво опредељење: ако ти не будеш учио о Христу Богу нашем тако како верује римска, александријска и сва васељенска Црква и како је до тебе у савршеној правичности веровала света црква у великом Константинопољу (*ut nisi de Deo Christo nostro ea praedices quae et Romana et Alexandrina et universalis Ecclesia tenet, sicut et sacrosancta Constantinopolitanae urbis ecclesia ad te usque optime tenuit*) и ако се ти у току десет дана (*intra decimum diem*), сматрајући то време од дана када бу-

деш примио овај извештај, не одрекнеш од нечастивог новог учења које тежи да подели то што је по сведочанству Светога Писма јединствено (- *мисли се на јединственост Ијосијаси Христове*) , давши такво вероисповедање свечано и писмено, бићеш одвојен од сваког општења са васељенском Црквом (ab universalis te Ecclesiae catholicae communione deiectum).

Писмени акт нашег суда о теби са свим другим документима ми смо послали по сину нашем Посидонију Ђакону, светом архијереју александријском и мојем саепископу, који нам је предао о томе пуно сведочанство како би он био наш чувар и извршавајући то дело, објавио наше опредељење и теби и браћи и зато што сви треба да знате то дело онако како се оно односи према свему.

Нека те Бог сачува, најдражи брате.

Дано у трећој августовској иди, Теодосију и Валентинијану узвишеним владарима “

*превео са латинској језика
Илија Марчевић*